

Š i f r a k a n d i d a t a :

Državni izpitni center

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

ZGODOVINA

☰ Izpitna pola 1 ☰

Obča zgodovina

Petek, 7. junij 2019 / 90 minut

Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.
Izpiti poli je priložena barvna priloga.

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpisite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani).

Izpita pola vsebuje 25 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 60. Za posamezno nalogu je število točk navedeno v izpitni poli.

Rešitve pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom v izpitno polo v za to predvideni prostor **znotraj okvirja**. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 16 strani (1–16), od tega 2 prazni.

Barvna priloga ima 4 strani (17–20).

M 1 9 1 5 1 1 1 1 0 2

3/20

Prazna stran

OBRNITE LIST.

Razvoj demokracije

1. Parlamentarna demokracija temelji na načelu ljudske suverenosti in delitvi oblasti na tri veje. Obkrožite črke pred tremi pravilnimi trditvami.
  - A Osrednja institucija parlamentarne demokracije je demokratično izvoljeno predstavnško telo.
  - B Posamezne veje oblasti so ločene zaradi zagotavljanja nepristranskosti.
  - C Vlada nadzoruje delo parlamenta.
  - D Sodišča imajo zakonodajno oblast.
  - E Namen delitve oblasti je omejitev možnosti njene zlorabe.
  - F Referendum je oblika posredne demokracije.

(3 točke)

2. Po prvi svetovni vojni je v večini evropskih držav vladala parlamentarna demokracija, toda kmalu so se začeli demokratični sistemi drug za drugim umikati diktaturam.

Leta 1918 je bila demokracija zmagošlavna, dvajset let kasneje pa je praktično izumrla. Morda je bilo neizogibno, da je propadla v času politične krize in gospodarskega nemira /.../. V začetku tridesetih let so prevladovali znaki, da se večina Evropejcev ni pripravljena boriti zanj; obstajale so dinamične nedemokratične alternative, ki so odgovarjale izzivom modernosti. Evropa je odkrila druge, avtoritarne oblike političnega reda, ki niso bile tuje njenim tradicijam in ki niso bile nič manj učinkovite pri urejanju družbe, industrije in tehnologije.

(Vir: Mazower, M., 2002: Temna celina. Dvajseto stoletje v Evropi, str. 17. Mladinska knjiga. Ljubljana)

- 2.1. Pojasnite, zakaj se je demokracija umikala diktaturam.

- 2.2. Navedite vsaj pet evropskih držav, ki so v letih 1929–1938 ohranile demokratično ureditev.

- 2.3. Opišite ključno razliko med avtoritarnimi in totalitarnimi diktaturami.

(3 točke)

3. Carska Rusija je bila ena najbolj zaostalih držav v Evropi, vojna in pomanjkanje pa sta razmere zaostrila do skrajnosti. S februarsko revolucijo leta 1917 je bil car odstavljen in vzpostavljena je bila začasna vlada.

Medtem so začeli vojaki reševati vprašanje miru s tem, da so preprosto uhajali domov, kmetje so požigali graščine in prevzemali veleposestva, delavci so sabotirali in stavkali. /.../ Politika začasne vlade je nihala med neučinkovitimi reformami in med strogimi prisilnimi ukrepi.

(Vir: Reed, J., 1951: Deset dni, ki so pretresli svet. Cankarjeva založba. Ljubljana)

- 3.1. Kako so prebivalci Rusije izražali svoje nezadovoljstvo nad začasno vlado?

- 3.2. Kaj vse so nezadovoljnim množicam obljubljali boljševiki?

(2 točki)

4. Pojasnite pojma, povezana z gospodarsko politiko v Sovjetski zvezi med obema vojnoma.

PLANSKO GOSPODARSTVO

KOLEKTIVIZACIJA

(2 točki)

5. Po prvi svetovni vojni so Združene države Amerike postale svetovna velesila, najmočnejša evropska sila pa je bila Velika Britanija.

Povežite pojme z ustrezno državo, tako da na črto v stolpcu na levi vpišete ustrezno črko.

laburisti

A Združene države Amerike

prohibicija

B Velika Britanija

izolacionizem

Commonwealth

(2 točki)

6. Leta 1929 je ZDA in za njimi domala ves svet zajela velika gospodarska kriza.

Za tiste, ki že po definiciji niso imeli nadzora nad proizvodnimi sredstvi ali dostopa do njih, namreč za moške in ženske, ki so se udinjali za mezdo, je bila prva posledica zloma nezaposlenost v dotlej nepredstavljivem in naslutenem obsegu, ki je trajala dlje, kot je kdorkoli kdaj pričakoval. /.../ Še bolj dramatična je bila zato, ker državnih ukrepov za socialno varnost, vključno s podporo za brezposelne, tedaj sploh še ni bilo, tako kot v ZDA, ali pa so bili izjemno pičli, zlasti za tiste, ki so bili brez dela dolgo časa.

(Vir: Hobsbawm, E., 2000: Čas skrajnosti. Svetovna zgodovina 1914–1991, str. 87–88. ZPS. Ljubljana)

- 6.1. Navedite vzroke gospodarske krize.

- 6.2. Kako je gospodarska kriza vplivala na življenje delavcev?

- 6.3. Katera svetovna velesila ob izbruhu gospodarske krize svojim državljanom ni zagotavljala prav nobene socialne varnosti?

(3 točke)

7. Leta 1932 je na predsedniških volitvah v ZDA zmagal Franklin Delano Roosevelt, ki je napovedal odločne ukrepe za premagovanje gospodarske krize.

Kaj si želi ameriško ljudstvo bolj kot karkoli drugega? Po mojem mnenju želi dvoje: delo, z vsemi moralnimi in duhovnimi vrednotami, povezanimi z njim; in z delom razumno mero varnosti – zase in za svoje družine. /.../ Zavezujem se k novemu dogovoru za ameriško ljudstvo.

(Vir: Rooseveltov govor na nacionalni konvenciji Demokratov v Chicagu, 2. julija 1932.
<http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=75174>. Pridobljeno: 10. 1. 2018.)

- 7.1. Kako se je imenoval Rooseveltov program za premagovanje gospodarske krize?

- 7.2. Navedite ukrepe v zvezi z zaposlovanjem in socialno varnostjo v okviru tega programa.

(2 točki)

M 1 9 1 5 1 1 1 1 0 7

8. V obdobju med obema vojnoma sta Italija in Nemčija postali totalitarni diktaturi. Pri reševanju si pomagajte s sliko 8 ali 9 v barvni prilogi.

Slika 1: Plakat za dan mater

(Vir: http://webpage.pace.edu/nreagin/f2005ws267/rimmatsvasman/propaganda_gallery.html.
Pridobljeno: 10. 1. 2018.)

Slika 2: Naslovica nemške ženske revije

(Vir: <http://www.mum.org/frauenwa.jpg>. Pridobljeno: 10. 1. 2018.)

Obkrožite črko pred izbranim diktatorjem.

A BENITO MUSSOLINI

B ADOLF HITLER

8.1. Katerega leta je prevzel oblast v državi?

8.2. Kako je prišel na oblast?

8.3. Kakšno je bilo njegovo stališče glede družbene vloge žensk?

8.4. Navedite ozemeljske širitve njegove države pred drugo svetovno vojno.

(4 točke)

9. V totalitarnih režimih so pomembni simboli in uniformiranost.

Povežite pojme s totalitarnima državama, tako da na črto v stolpcu na levi vpisete ustrezno črko.

svastika

črne srajce

F fašistična Italija

rjave srajce

N nacistična Nemčija

fasces

(2 točki)

10. Leta 1936 je v Španiji izbruhnila državljanska vojna, na katero so se evropske države različno odzvale.

Do preobrata v politiki Kremlja je prišlo šele jeseni 1936, ko je postalo jasno, da Nemčija in Italija nemoteno nadaljujeta s pomočjo Francu in celo aktivno posegata v vojaške operacije na španskih tleh, spopad v Španiji pa je naletel v mednarodni javnosti, zlasti v delavskem gibanju in levičarskih krogih na takšen odziv, da »prva dežela socializma« preprosto ni mogla več stati ob strani.

(Vir: Vodopivec, P.: O Orwellovem »premišljevanju« o Španiji. V: Orwell, G., 2009: Poklon Kataloniji, str. 234. Modrijan. Ljubljana)

Slika 3

(Vir: Gabrič, A., Režek, M., 2011: Zgodovina 4, str. 54. DZS. Ljubljana)

- 10.1. Kateri dogodek iz španske državljanske vojne je Pabla Picassa spodbudil, da je naslikal umetnino na sliki 3?

- 10.2. Kako se je na špansko državljansko vojno odzvala Sovjetska zveza?

- 10.3. Pojasnite stališče Francije in Velike Britanije do te vojne.

(3 točke)

M 1 9 1 5 1 1 1 1 0 9

Sodelovanje in konflikti v 20. stoletju

11. Z nemškim napadom na Poljsko 1. septembra 1939 se je začela druga svetovna vojna.

Obkrožite črke pred tremi pravilnimi trditvami.

- A Nemčija in Sovjetska zveza sta tik pred začetkom vojne sklenili pogodbo o nenapadanju.
- B Velika Britanija in Francija sta bili dobro pripravljeni na vojno z Nemčijo.
- C Nemčija je Sovjetsko zvezo napadla brez vojne napovedi.
- D ZDA so vstopile v vojno po japonskem napadu na Pearl Harbor leta 1942.
- E Članice trojnega pakta imenujemo tudi trojna antanta.
- F »Veliki trije« so se prvič sestali v Teheranu konec leta 1943.

(3 točke)

12. V okupirani Evropi so se med drugo svetovno vojno razvila odporniška gibanja. Pri reševanju si pomagajte s sliko 10 v barvni prilogi.

- 12.1. V kateri okupirani državi je bilo odporniško gibanje najmočnejše?

- 12.2. Zakaj v Nemčiji ni bilo množičnega odpora proti nacizmu?

(2 točki)

13. V večini evropskih držav so po vojni obračunali s kolaboracijo, vendar so se motivi za obračun nekoliko razlikovali.

S stališča Stalina in sovjetskih okupacijskih oblasti vsepovsod po ozemljih pod nadzorom Rdeče armade so procesi in druga kaznovanja kolaboracionistov, fašistov in Nemcev brez dvoma vselej pomenili zlasti način, kako tamkajšnjo politično in družbeno pokrajino očistiti ovir za komunistično vladavino. /.../ Zemljiške razlastitve, izgoni, zaporne kazni in usmrtitve, ki so bili namenjeni zatiranju inkriminiranih političnih nasprotnikov, so bile pomembne uprizoritvene točke v procesu družbene in politične preobrazbe. Zadevale in kaznovale pa so tudi prave faštiste in vojne zločince.

(Vir: Judt, T., 2007: Povojna Evropa, 1945–2005, str. 67–68. Modrijan. Ljubljana)

- 13.1. Katere kazni so po vojni doletele kolaboracioniste (in politične nasprotnike) na ozemljih pod sovjetskim nadzorom?

- 13.2. Pojasnite, zakaj je bil povojni obračun v vzhodni Evropi ostrejši kakor v zahodni.

(2 točki)

14. Po drugi svetovni vojni sta se oblikovala vzhodni in zahodni blok, začela se je hladna vojna. Pri reševanju si pomagajte s sliko 11 v barvni prilogi.

Slika 4

(Vir: <http://users.humboldt.edu/ogayle/hist111/coldwar.html>. Pridobljeno: 10. 1. 2018.)

Obkrožite črko pred izbranim blokom.

A ZAHODNI BLOK

B VZHODNI BLOK

V obliki krajšega razmišljanja opišite izbrani blok, pri čemer upoštevajte te elemente: kako je na sliki 4 predstavljena država voditeljica tega bloka; navedite šest evropskih držav, ustanovnih članic vojaškega zavezništva tega bloka; kako je voditeljica tega bloka politično prikovala nase države članice svojega bloka; kako je voditeljica tega bloka gospodarsko povezala države članice svojega bloka; pojasnite odnos Jugoslavije do tega bloka od leta 1961.

(5 točk)

15. Zavezniki so na konferenci v Potsdamu poleti 1945 sprejeli odločitev o kaznovanju vojnih zločincev. Zakaj so za sedež mednarodnega sodišča za nacistične vojne zločine izbrali Nürnberg?

(1 točka)

16. Po kapitulaciji nacistične Nemčije so vrhovno upravo nad Nemčijo prevzeli zavezniki. Pri reševanju si pomagajte s sliko 12 v barvni prilogi.

16.1. Kako je bila neposredno po drugi svetovni vojni upravno razdeljena Nemčija?

16.2. Na ozemlju katere okupacijske cone je leta 1949 nastala Nemška demokratična republika?

(2 točki)

17. Najresnejše evropsko krizno žarišče v obdobju hladne vojne je bil Berlin.

Povežite sovjetska voditelja in pojma z berlinsko krizo, tako da na črto v stolpcu na levi vpišete ustrezeno črko.

zračni most

Nikita Hruščov

berlinski zid

Josip V. Stalin

A prva berlinska kriza

B druga berlinska kriza

(2 točki)

18. V Organizaciji združenih narodov ima pomembno vlogo Varnostni svet s petimi stalnimi članicami (ZDA, Rusija/Sovjetska zveza, Kitajska, Velika Britanija, Francija), ki imajo pravico veta.

Pojasnite, zakaj je bila tem državam podeljena pravica veta.

(1 točka)

19. Razmere na Bližnjem vzhodu je močno zapletel nastanek Izraela leta 1948, ki mu je sledilo več arabsko-izraelskih vojn. Pri reševanju si pomagajte s sliko 13 v barvni prilogi.

V sredo, 7. junija 1967, ob 14.00 je prišel v stari del Jeruzalema izraelski obrambni minister Moše Dajan v spremstvu načelnika generalštaba generala Jicaka Rabina in generala Zija Narkisa, ki je poveljeval izraelskim enotam v bojih za Jeruzalem. Bitka za sveto mesto kristjanov, muslimanov in Židov je bila končana in generali so se najprej napotili k Zidu solza.

(Vir: Stoletje svetovnih vojn, str. 352. Cankarjeva založba. Ljubljana, 1981)

19.1. O kateri vojni govorji zgornje besedilo?

19.2. Pojasnite vlogo Jeruzalema v arabsko-izraelskem sporu.

19.3. Kaj še danes ovira nastanek samostojne palestinske države?

(3 točke)

20. Šestdeseta leta so močno zaznamovale množice mladih, rojenih v prvih povojni letih.

Slika 5

(Vir: https://makinghistoryatmacquarie.files.wordpress.com/2014/11/love_not_war_sign.jpg. Pridobljeno: 9. 1. 2018.)

Slika 6

(Vir: http://thepsychedelicshrew.weebly.com/uploads/2/5/0/6/25066279/5507294_orig.jpg. Pridobljeno: 9. 1. 2018.)

- 20.1. Kako imenujemo številčno generacijo, rojeno v času velike rasti prebivalstva v prvih letih po drugi svetovni vojni?
- 20.2. Kako so mladi v šestdesetih letih izražali svoj upor proti generaciji staršev in avtoritetam nasploh?

(2 točki)

21. Leta 1968 so se na Češkoslovaškem začele politične in gospodarske reforme pod vodstvom novega generalnega sekretarja češkoslovaške komunistične partije Aleksandra Dubčka.

Češkoslovaško je zajel val vsesplošnega navdušenja, ki je ponesel tudi Dubčka. Marca 1968 je izdal Akcijski program, ki je napovedal /.../ gospodarske reforme v smeri decentralizacije, popolno rehabilitacijo žrtev stalinizma, oblikovanje češkoslovaške federacije, v kateri bi imela Slovaška enake pravice kot Češka, in liberalizacijo političnega sistema. Nove češkoslovaške oblasti so uslušale tudi zahteve po odpravi cenzure in sprostile svobodo medijev.

(Vir: Režek, M.: Jugoslavija in vzhodni blok. Zgodovina v šoli, 2012, št. 3–4, str. 73)

- 21.1. Kako imenujemo obdobje reform na Češkoslovaškem leta 1968?
- 21.2. Navedite reforme na Češkoslovaškem v tem obdobju.
- 21.3. Kako so se na dogajanje na Češkoslovaškem odzvale Sovjetska zveza in druge države Varšavskega pakta?

(3 točke)

22. V začetku sedemdesetih let je prišlo do popuščanja napetosti v odnosih med velesilami.

Slika 7

(Vir: Gabrič, A., Režek, M., 2011: Zgodovina 4, str. 105. DZS. Ljubljana)

Pojasnite vzrok za detant.

(1 točka)

23. Bogate zahodne države so v sedemdesetih letih zašle v gospodarsko recesijo, naraščali sta inflacija in brezposelnost. Vse glasnejši so postajali zagovorniki ekonomskega (neo)liberalizma.

Omenjeni kritiki so vztrajali, da bi bilo treba državo zadrževati kolikor mogoče stran od trga blaga in storitev. V lasti ne bi smela imeti proizvajalnih sredstev, /.../ prav tako ne bi smela določati cen oziroma dohodka. Po mnenju »neoliberalcev« bi bilo možno večji del storitev, ki jih trenutno zagotavlja država – zavarovanje, stanovanjska gradnja, pokojnine, zdravstvo, šolstvo – učinkoviteje ponujati znotraj zasebnega sektorja, državljanji pa bi zaradi plačevali iz dohodka, ki ne bi bil več usmerjen v javna sredstva.

(Vir: Judt, T., 2007: Povojna Evropa, 1945–2005, str. 617. Modrijan. Ljubljana)

23.1. Navedite ukrepe, ki jih zagovarjajo privrženci ekonomskega (neo)liberalizma.

23.2. Navedite ime in priimek britanske premierke z vzdevkom Železna lady, ki se je v osemdesetih letih s temi ukrepi lotila reševanja krize britanskega gospodarstva.

(2 točki)

M 1 9 1 5 1 1 1 1 1 5

24. Leta 1985 je generalni sekretar sovjetske komunistične partije postal Mihail Gorbačov, ki je začel daljnosežne reforme v notranji in zunanji politiki Sovjetske zveze.

Bilo je očitno, da skuša Mihail Gorbačov odpraviti vse večjo bedo v državi /.../. Pa vendar je Gorbačov vsako upanje, da bi lahko ohranil bistvene značilnosti socialističnega načrtovanja in vodenja gospodarstva, obenem pa uvedel tržno gospodarstvo, izgubil šele tedaj, ko je gospodarska politika »perestrojke« doživela popoln neuspeh.

(Vir: Kronika 20. stoletja, 1980–1989, str. 8. Mladinska knjiga. Ljubljana, 1998)

- 24.1. Kaj je želel Gorbačov doseči s perestrojko?

- 24.2. Pojasnite, kakšne so bile posledice politike Gorbačova v drugih državah vzhodnega bloka.

(2 točki)

25. Navedenim dogodkom dodajte ustrezno letnico: 1956, 1962, 1979, 1989, 1992, 2001.

- padec berlinskega zidu
- maastrichtska pogodba o Evropski uniji
- madžarska vstaja
- islamska revolucija v Iranu
- teroristični napad na Svetovni trgovinski center v New Yorku
- kubanska raketna kriza

(3 točke)

Prazna stran

Barvna priloga (k Izpitni poli 1)

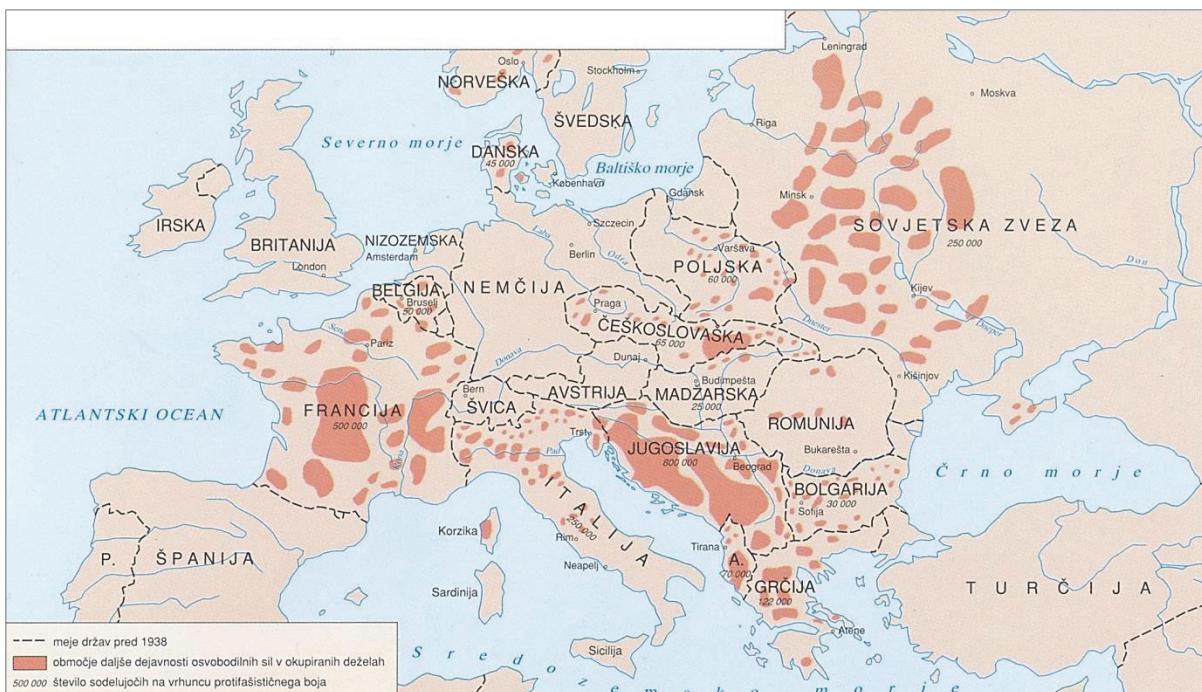
Slika 8: Italijanske zasedbe ozemelj v letih 1930–1940

(Vir: Mali zgodovinski atlas, str. 69. Modrijan. Ljubljana, 2010)

Slika 9: Nemčija v letih 1936–1939

(Vir: Mali zgodovinski atlas, str. 69. Modrijan. Ljubljana, 2010)

Slika 10: Oborožen odpor v zasedenih evropskih deželah v letih 1940–1945

(Vir: Šolski zgodovinski atlas, str. 49. DZS. Ljubljana, 2009)

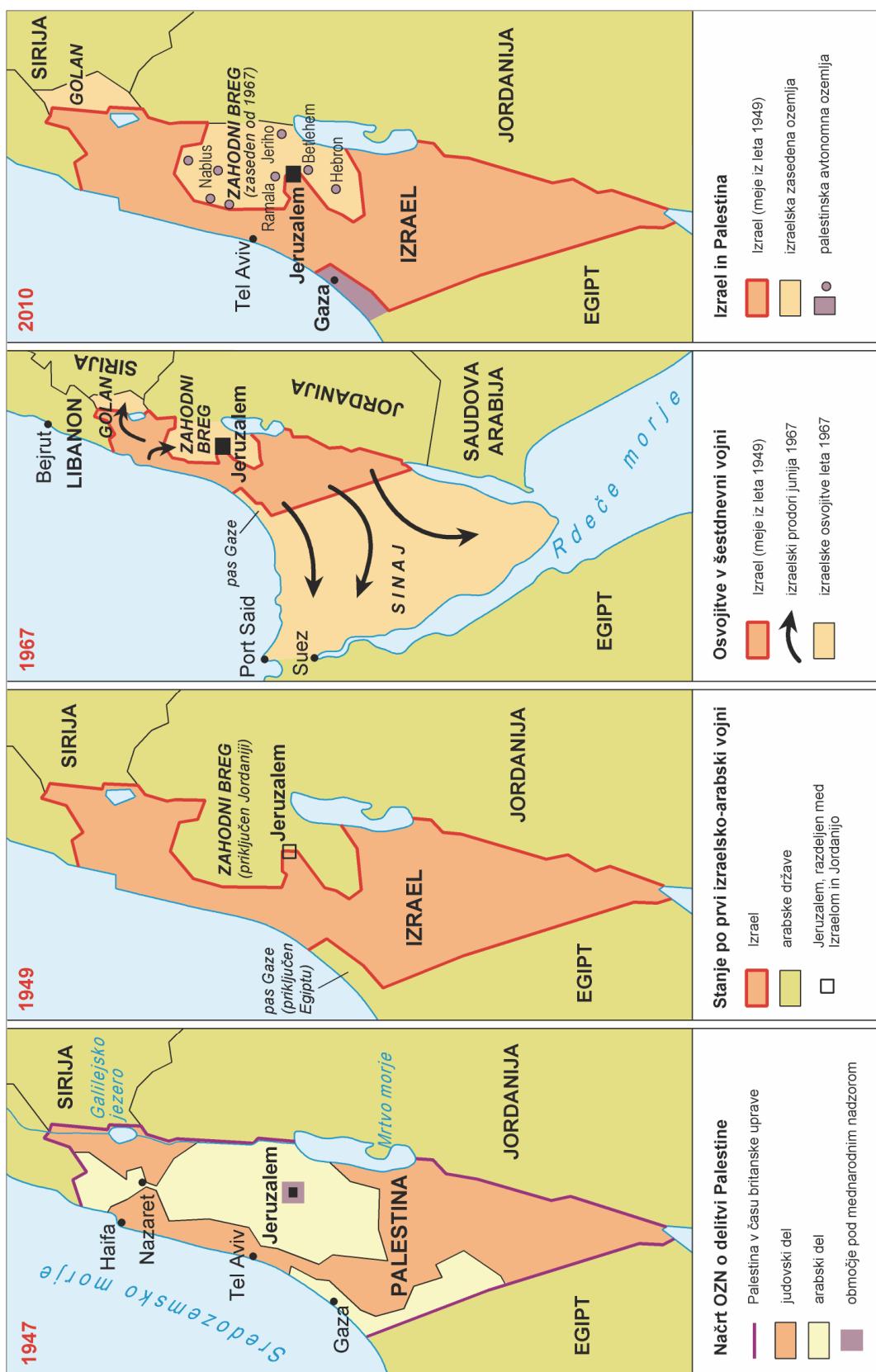
Slika 11

(Vir: Gabrič, A., Režek, M., 2011: Zgodovina 4, str. 86. DZS. Ljubljana)

Slika 12: Zasedbene cone v Nemčiji in Avstriji (1945–1949)

(Vir: Gabrič, A., Režek, M., 2011: Zgodovina 4, str. 87. DZS. Ljubljana)

Slika 13: Ozemeljske širitve Izraela

(Vir: Gabrič, A., Režek, M., 2011: Zgodovina 4, str. 102. DZS. Ljubljana)